Werkwijze behandeling kennisgeving vrijstelling 5 onder b LPW
Overwegende bedenkingen richting onderwijs

Doel:
Komen tot een uniforme werkwijze binnen de regio Zuidoost-Brabant t.a.v.

1. de kennisgeving die ouders doen
2. in behandeling nemen van de kennisgeving waaronder
    - toelichtend gesprek
    - vragen die tijdens dat gesprek door de lpa gesteld kunnen worden
3. als het recht op vrijstelling ontstaat: welke vervolgstappen er door leerplicht gezet worden.

Algemeen:
Ouders die een beroep op vrijstelling doen, moeten hiervan jaarlijks kennisgeven aan leerplicht. De leerplichtambtenaar toetst vervolgens het beroep aan de voorwaarden die in de wet zijn gesteld. De leerplichtambtenaar volgt hierbij de toetsingscriteria die door de Hoge Raad zijn opgesteld en de jurisprudentie t.a.v. artikel 5 onder b. Deze zijn hieronder beschreven.
Voldoet het beroep aan de voorwaarden dan ontstaat de vrijstelling van rechtswege en hoeven de ouders het kind dat schooljaar niet in te schrijven aan een school.

Bij het toetsen vraagt de leerplichtambtenaar advies aan de regionale werkgroep. Indien aanvullend advies nodig is kan in overleg met de werkgroep contact worden opgenomen met het OM.

Het beroep op vrijstelling wordt ongegrond verklaard indien:

- de kennisgeving niet tijdig is ingediend (min. 1 mnd voordat het kind leerplichtig wordt en vervolgens jaarlijks voor 1 juli)
  Let op: het enkele feit dat een beroep of vrijstelling na de wettelijke datum wordt gedaan leidt niet automatisch tot een afwijzing. Dit is afhankelijk van de reden van de niet tijdige indiening.
- het kind voorafgaande aan de dagtekening van de kennisgeving geplaatst is geweest op een school of instelling van de richting waartegen bedenkingen worden geuit. (artikel 8, lid 2 Leerplichtwet)[1]. Dit geldt ook in het geval dat ouders een kind hebben ingeschreven aan een school, vervolgens een jaar in het buitenland verblijven en weer naar Nederland terugkeren. [2]
- er een school is waartegen de ouders geen overwegende bedenkingen hebben. Het moet gaan om iets dat de betrokkene ten diepste bezig houdt. De rechter mag het gewicht van de bedenkingen niet onderzoeken, maar moet wel onderzoeken of de overwegende bedenkingen de richting van het onderwijs betreffen.[3]

Uitzondering hierop zijn veranderende omstandigheden in de vorm van verhuizing en overgang naar het voorgezet onderwijs of sluiting van de enige school waartegen geen bedenkingen bestaan en waarop de jongere is ingeschreven[4].

---

[1] HR 17 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9201
2 HR18 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:960
3 HR 19 februari 1980, ECLI:NL:HR:1980:AC6812 en HR 30 oktober 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB2946.
4 HR, 09-06-2015, nr. 13/03136 | InView -

Als aanvragers niet voldoen aan een van voornoemde formele voorschriften (termijn indiening kennisgeving; verklaring richtingsbezwaren (geconcretiseerd); niet eerder school bezocht) ontstaat er géén beroep op vrijstelling.
Ouders dienen hun kind dan alsnog, conform de regionale ambtsinstructie binnen 4 schoolweken, bij een school aan te melden. Als ouders dit niet doen, ontstaat absoluut verzuim. Daarmee ontstaat een overtreding van de Leerplichtwet en kan de leerplichtambtenaar proces-verbaal opmaken. De leerplichtambtenaar stuurt dit proces-verbaal naar de officier van justitie. De officier van justitie besluit vervolgens om de zaak al dan niet voor te laten komen bij de rechter.

Begrippen
Richting: een fundamentele oriëntatie, ontleend aan een welbepaalde godsdienstige overtuiging of levensbeschouwing.[5] Bedenkingen tegen de richting kunnen ook bedenkingen zijn tegen het ontbreken van enige levensbeschouwelijke of godsdienstige richting van het onderwijs.[6]

Van overwegende bedenkingen kan alleen sprake zijn als de overwegende bedenkingen die worden aangevoerd:

a. verband houden met ernstige gemoedsbezwaren die berusten op een *welbepaalde* godsdienstige overtuiging of levensbeschouwing[7];
b. betrekking hebben op de richting en derhalve de fundamentele oriëntatie, ontleend aan een *welbepaalde* godsdienstige overtuiging of levensbeschouwing van het onderwijs[8] en
c. voldoende concrete en voldoende zwaarwegende bezwaren betreffen die verband houden met onderwijs zoals een school dat kan bieden. [9]

Is niet aan één van de hiervoor genoemde eisen wordt voldaan, dan kan al op die grond de vrijstelling niet worden verleend, zonder nader te onderzoeken of voldaan is aan de andere eisen.

Geen grond voor vrijstelling kunnen opleveren bezwaren tegen:

- de soort van onderwijs
- de leerplicht als zodanig of tegen de wettelijke inrichting van het onderwijs.[10]

Het is aan het Openbaar Ministerie (OM) om te bewijzen dat de verdachte in strijd met zijn/haar inschrijfplicht de betrokken jongere niet op een school heeft ingeschreven, dus dat er sprake is van overtreding van artikel 2, eerste lid van de Leerplichtwet. Daarna is het aan de verdachte (of raadsman van de verdachte) om vervolgens feiten en omstandigheden aan te dragen die een beroep op vrijstelling van artikel 5, aanhef onder b Leerplichtwet, rechtvaardigen. Ouders hebben in die zin een verantwoordingsplicht. Deze komt niet in de plaats van de bewijslast van het OM. De bewijslast van het strafbare feit, artikel 2 eerste lid van de Leerplichtwet ligt bij het OM en niet bij de verdachte. Dit betekent echter niet dat aan een beroep op vrijstelling geen zware eisen worden gesteld.

---

[5] HR 6 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL6719
[6] HR 17 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9201
[7] Zo is pastafarisme, dat uitgaat van de Kerk van het vliegend Spagehttimonster, geen godsdienst, zie 'Pastafarisme' is geen godsdienst - Raad van State
[8] HR 6 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL6719
[9] HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1925
10 HR 3 oktober 2000, ECLI:HR:2000:ZD1985

1. Kennisgeving door ouders

- 1 mnd voor jongere leerplichtig wordt en vervolgens jaarlijks voor 1 juli. Voor ieder kind in een gezin moet een kennisgeving worden ingediend (NB het is mogelijk dat oudere kinderen wel naar school gaan en dat voor een jonger kind een beroep op vrijstelling wordt gedaan of andersom). In de praktijk blijkt dat een rechter in die gevallen ouders kan bevragen over de zwaarwegendheid van de bedenkingen.
- voor iedere thuisnabije school moeten overwegende bedenkingen worden aangegeven
- afstandscriterium: voor iedere school binnen een straal van 6 kilometer voor het PO en 20 kilometer voor VO. Dit blijkt geen hard gegeven. Het gerechtshof geeft in haar overweging aan "dat het de verdachte vrij staat de jongere, indien binnen redelijke afstand geen school is te vinden waartegen geen richtingsbezwaren bestaan, elders in het land voor een school in te schrijven of zelf een dergelijke school op te richten, dan wel om haar dochter na schooltijd en in het weekend onderwijs te geven of te laten volgen dat in overeenstemming is met haar levensbeschouwing de bezwaren moeten geconcretiseerd worden".[11] Leerlingen die naar een school met bijzondere richting gaan (geloof of levensovertuiging) en die hiervoor verder moeten reizen komen overigens in aanmerking voor leerlingenvervoer.
- bedenkingen moeten gaan over de richting van het onderwijs en dus niet over het soort onderwijs, de leerplicht als zodanig of de wettelijke inrichting van het onderwijs. De HR stelt dat de overtuiging, hoe diepgeworteld ook dat thuisonderwijs of 'radical unschooling' het beste is voor een kind, geen recht geeft op vrijstelling.
- jurisprudentie bepaalt dat ouders kenbaar moeten maken dat:
    - bedenkingen concreet en zwaarwegend zijn
    - wat hun levens- of geloofsovertuiging is -> deze moet welbepaald zijn, waarmee de Hoge Raad de deur sluit voor te vage of vluchtige levensfilosofieën

Uitzonderingen t.a.v. de voorwaarde niet eerder inschrijving aan een school:
'veranderde omstandigheden van prangende aard'

- geen school voor voortgezet onderwijs van dezelfde richting als de school voor primair onderwijs binnen redelijke afstand van de woning[12]
- door praktische veranderingen binnen een gezin of verhuizing een school niet meer op een redelijke afstand van de woonplaats ligt.

2. In behandeling nemen van de kennisgeving

- Ouders dienen hun beroep op vrijstelling schriftelijk in (per mail/digitaal of post). Bij de kennisgeving dienen ouders van alle nabij de woning gelegen scholen aan te geven wat hun overwegende en concrete bedenkingen (bezwaren) zijn tegen de richting van het onderwijs bij deze scholen en wat hun godsdienstige en/of levensovertuiging is.[13]
- De leerplichtambtenaar stuurt ouders een bief met als bijlage een vragenlijst die ouders ingevuld dienen terug te sturen (zie bijlage).
- Na binnenkomst van de ingevulde vragenlijst neemt de leerplichtambtenaar contact op met de regionale werkgroep om het beroep, de ingevulde vragenlijst en het vervolg te bespreken. De leerplichtambtenaar sluit bij de bespreking aan.

[11] HR, 30-05-2023, nr. 21/04428
[12] HR 9 juni 2015, ECLI:HR:2015:1491
[13] Zie: antwoord op schriftelijke vragen van Bisschop (SGP) 29 september 2022 referentie 34014503

Collega's uit Helmond-de Peel kunnen via 5.1.2e advies laten vragen, collega's uit de regio Eindhoven-de Kempen via 5.1.2e

- Als ouders aangeven de vragen mondeling te willen toelichten worden zij binnen max 20 werkdagen uitgenodigd voor een toelichtend gesprek[14]. Dit gesprek wordt bij voorkeur gevoerd door 2 leerplichtambtenaren.
- Tijdens dit gesprek vermeld de leerplichtambtenaar:
    - Dat ouders geen mogelijkheid hebben tot bezwaar of beroep omdat het geen besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht is;
    - Bij geen toekenning en ouders leveren aanvullende stukken aan, worden deze gevoegd bij een evt. op te maken pv
    - Dat bij geen toekenning en geen schoolinschrijving er absoluut verzuim ontstaat en ouders opgeroepen worden voor verhoor wegens overtreding van de Leerplichtwet;
    - Dat de leerplichtambtenaar contact op kan nemen met het Openbaar Ministerie i.v.m. het beroep;
    - Dat indien vrijstelling wèl ontstaat ouders jaarlijks beroep dienen te doen op de vrijstelling en dat zij jaarlijks worden uitgenodigd voor een gesprek ;
    - Dat bij toekenning vrijstelling ouders contact kunnen opnemen met de Jeugdgezondheidszorg (JGZ)[15] om uitgenodigd te worden voor een gezondheidsonderzoek. Alle kinderen hebben recht op jeugdgezondheidszorg ongeacht of ze op school zitten of niet (ouders zijn hiertoe niet verplicht).

Op basis van de kennisgeving, de ingevulde vragenlijst en het advies van de werkgroep beoordeelt de leerplichtambtenaar of er al dan niet van rechtswege vrijstelling ontstaat. Indien er geen vrijstelling ontstaat en ouders schrijven hun kind niet binnen 20 werkdagen in aan een school, worden ouders opgeroepen voor verhoor wegens vermoedelijke overtreding van de leerplichtwet. Als ouders geen gehoor geven aan deze oproep wordt proces-verbaal bij verstek opgemaakt.
Indien vrijstelling ontstaat zonder dat een gesprek heeft plaatsgevonden wordt in de beschikking aangegeven dat ouders contact kunnen opnemen met de JGZ i.v.m. deelname aan het gezondheidsonderzoek.

3. <u>Vervolgstappen bij recht op vrijstelling</u>

- Ouders dienen ieder jaar voor 1 juli opnieuw een kennisgeving in te dienen.
- Onderzoek of in de gemeente/regio nieuwe scholen zijn gesticht die mogelijk wel aansluiten bij de godsdienst of levensbeschouwing en bestudeer jurisprudentie.

[14] Zie: regionale ambtsinstructie 2018 voor leerplicht en RMC art. 12
[15] Zie: antwoord op schriftelijke vragen van Bisschop (SGP) 29 september 2022 referentie 34014503

Bijlage voorbeeldtekst brief en vragenlijst:

Voorbeeldtekst brief:
Wij hebben uw kennisgeving van (datum) in goede orde ontvangen.
Voor de periode vanaf datum tot en met schooljaar 2024/2025 doet u een beroep op vrijstelling van de leerplichtwet, omdat u overwegende bedenkingen heeft tegen de richting van het onderwijs.
Om uw beroep op vrijstelling te kunnen toetsen dient u bijgaande vragenlijst volledig ingevuld en ondertekend voor datum terug te sturen via bijgevoegde antwoordenvelop of te mailen naar email adres lpa.
Als u naar aanleiding van deze brief nog vragen heeft kunt u contact met mij opnemen via onderstaand telefoonnummer of via de mail.

Bijlage(n): vragenlijst en antwoordenvelop
Toelichtende vragen:

- Welke richting of levensovertuiging heeft u?
- Wat maakt dat de scholen in uw directe omgeving niet voldoen aan uw richting en levensovertuiging?
- Hoe bent u er achter gekomen dat de scholen niet voldoen?
- Heeft u met scholen contact opgenomen? Zo ja, welke? Hoe zag het contact er uit? (bezoek aan school/telefonisch contact/anders?)
- Wat zijn uw specifieke bezwaren tegen deze scholen in uw omgeving?
- Heeft u ook onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van openbaar onderwijs? Zo nee, waarom niet? Toelichting: Het openbaar onderwijs is toegankelijk voor iedereen, voor welke richting of levensovertuiging dan ook.
- Heeft u overwogen om uw kind op een school van soortgelijke overtuiging/richting te plaatsen en zelf voor verdieping/verbreding te zorgen na schooltijd? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat maakt dat u hier niet voor kiest?
- Heeft u contact gehad met mensen in uw omgeving, die uw overtuiging delen, en die zich ook hebben georiënteerd op een school voor hun kinderen? Als dat tot een schoolkeuze heeft geleid voor deze personen, zou dat dan voor u ook een optie kunnen zijn? Zo nee, wat maakt dat dit geen optie is?
- Waar zou volgens u een school aan moeten voldoen?
- Wenst u bovenstaande vragen nog mondeling toe te lichten?

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	4